

Ezt követően a lelkészek beírták nevüket a lelkésszentelési anyakönyvbe kinevezésük sorrendjében. Végül pedig a püspök, egy-egy bibliai vers elmondásával, átadta a lelkési oklevelet.

A felszentelt lelkészek nevében Kovács Sándor kolozsvár-monostori lelkész mondott köszöntő beszédet.

A lelkésszentelést úrvacsoraosztás követte, az úrvacsora-előkészítő beszédet Keresztes Sándor homoródszentpáli lelkész tartotta.

A zsinati istentisztelet a 321. számú énekkel ért véget.

A Zsinat és a Főtanács tagjai és vendégei a Küküllő étteremben tartott közös ebéden vettek részt, amelyen a hagyományos pohárköszöntőt a Berdeslerleggel dr. Szabó Pál főgondnok mondta.

Dr. SZABÓ ÁRPÁD püspök zsinati köszöntő beszéde

Meghatódva állok Egyházunk legmagasabb fóruma előtt, és megköszönöm azt a bizalmat, amelyet irántam tanúsítottak, midőn egyházunk 30. püspökévé megválasztottak.

Úgy érzem most magam, mint a szántóvető, aki egy hosszú barázda után új előtt áll és hármaskitekintésben próbálja kifejezni mindazt, amit érez. A múlt, jelen és jövő felé irányul e pillanatban minden gondolatom és érzésem.

Mindenekelőtt úgy érzem, visszanézve egyházunk több mint négyszázéves történelmére, és arra a huszonkilenc személyiségre, akik „előttünk jártak”, hogy ebben a visszatekintésben körülvesz a tanúbizonyosság felhője és méltatlannak érzem magam ebben a sorban. Ha csak arra a három kiemelkedő vezetőre is gondolok, akiket életemben megadatott püspökként ismerni, tisztelni és szeretni, úgy érzem, hogy az egyházi közbizalom olyan felelősségteljes feladatot bízott rám, amelyet csak az elődök példájához és szelleméhez méltóan szabad végezni. Dr. Kiss Elek, dr. Kovács Lajos és dr. Erdő János ez a három püspök. És mindenik a maga módján, adottságánál fogva meghatározó személyisége volt egyházunk történelme 2. világháború utáni időszakának. Úgy gondolom, hogy azok a változások, amelyek Európának ezen a részén is éreztetik hatásukat, azon az alapon, amelyet ők építettek, egy új egyházkép kialakítását sürgetik és teszik lehetővé.

Amikor az új barázda elején visszanézek az eddig megtett életútra, mint-ha az Ószövetség Istenének üzenetét hallanám: „Emlékezzél meg az egész útról, amelyen hordozott téged az Úr.” Ez az „egész út” itt kezdődött, nem messze innen a Nagy-Homoród mentén egy kis székely faluban és családban. De mivel Édesanyám, aki világra hozott és Édesapám, ki az életre nevelt, közel tíz éve nyugszanak az anyaföldben „virággá foszoltan”, most csak lélekben állok meg a városfalvi temetőben s megsimogatom a rájuk boruló sírhant fejfáját. Ebben a mozdulatban és emlékezésben benne van a soha nem törleszthető gyermeki há-

la a szeretet áldozatáért, amellyel lehetővé tették, hogy még kisgyermekként odaszenteljem magam a tanulásnak. És hálával gondolok a székeskeresztúri Alma Mater-re, amelyik unitárius gimnáziumként fogadott keblére s táplált azzal az eledellel, amelyik a múlt örökségeként egy „véka tudomány” mellé „köből erkölccsel” látott el útravalóként. Megköszönöm volt tanáraimnak (és mindeneke-lőtt első igazgatónak, Lőrinczi Lászlónak), hogy a nevelő szeretetével fogtak körül és támogattak, lehetővé téve, hogy folytassam és elvégezzem tanulmányaimat. Az a lelkiség, amit ott kaptunk, térben és időben kisugárzóan, egy életre eljegyzett a népszolgálattal.

Hálával gondolok a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karára, ahová amikor beléptem új világ tárult elé. Egy olyan világ, amiről az akkori nehéz korban, a proletárdiktatúra idején, egy ifjú még álmodni sem tudott, mert rá-gondolni sem volt szabad. De amikor megismertem ezt a világot, boldogan jegyeztem el magamat azokkal együtt, akikkel együtt készültünk, s mint azóta is oly sokan mások, egyházunk és népünk szolgálatára.

Én hálát adok a Gondviselésnek, hogy amikor odaérett életem és család-ot alapítottam, adott nekem és mellém olyan feleséget, élettársat és gyermek-ünknek édesanyát, aki részévé lett életemnek és akinek volt hátorsága vállalni az áldozatot a szeretet felelősségétől indítva, amikor az én továbbtanulásom ezt úgy kívánta.

Isten iránti hálával mondok tehát köszönetet a múltért s a barázda éle-tén második dimenzióban a jelenre tekintek, egyházunk mai életére.

Ma az egész világon és a körön belül a keresztény egyházak között a legerősebb mozgalom az egységre törekvés. Egyházunk mind a külföldi test-véregyházakkal, mind a hazai történelmi magyar egyházakkal való kapcsola-tában ezt a nagy ügyet erejéhez mérten szolgálja. De úgy érzem, hogy csak akkor szolgálhatja igazán, ha saját maga is határozott fejlődést és előhaladást mutat ezen a téren.

Egyházunk hivatalos egysége teljes megerősítést nyert az új Alaptör-vényben és intézményes kifejezésre jut a Zsinathan és a Főtanácsban. Annál kevésbé mutat megnyugtató képet az egység egyházi közéletünkben és a köz-felfogásban. A tapasztalható partikularizmus egy csomó olyan érzelmi érdeket és anyagot vet bele egyházi közéletünkbe, amelyek leküzdése a hivatalos szer-vezet életműködését lefékézi ahelyett, hogy egészségesebbé és tárgyilagosab-bá tenné.

Szükség van tehát arra, hogy egyházunk belső egységének a szolgálá-tát komolyan vegyük és megkezdjük minden olyan gondolat félretételével, amely azt kívánja, hogy mindenki a mi álláspontunkat fogadja el. Aki az igazságot keresi, készen kell lennie nemcsak a meggyőzésre, hanem a meg-győzésre is.

Természetes dolog, hogy ezt az egységet csak a tiszta, történelmileg je-lentkező és a mai korszellemből merítő unitárius hit- és életfelfogásban és az azon épülő gyakorlati programokban lehet megtalálni, mert ez az egyetlen pont, ahol minden tényezőnek, de minden érdeknek is találkoznia kell. Ezt az egységet úgy szolgálhatjuk, hogyha egyházunk minden fontos kérdésére elvi

alapon világosságot derítünk és jóindulatú megértésre törekvő megbeszélés által egy egészséges közfelfogást igyekszünk kialakítani.

Két dolgot nem szabad megengednünk. Először azt, hogy magunkat meggyőzhetetlennek tartsuk, másodsor azt, hogy a becsületes véleményeket elhallgattassuk, vagy megpróbáljuk visszafojtani. Meggyőződésem, hogy az egyedül járható út, amely a jövő felé vezet, az egység útja, a hagyományos unitárius összetartás szellemében.

Életkérdés számunkra az is, miképpen tudunk egyházunk erkölcsi megújulásában olyan égető feladatokat megoldani, mint amilyen az egyházfegyelem kérdése s ennek hiányából kinövő és elburjánzó problémáink. A fegyelem forrása nem a külső tekintély: a törvény vagy a felettes hatóság, hanem tudatosítása önmagunkban annak a hivatásnak, amelyre elköteleztük életünket; az önbecsülésen alapuló mások iránti tisztelet, s a felelősségtudat egyházunk jelene, de méginkább jövője iránt.

A jövőt munkálni kell, s a jelent felkészíteni, hogy jövővé válhasson. Ebben van fel nem mérhető jelentősége a vallás erkölcsi nevelésnek, másszóval az oktatásnak, ill. az iskolaügynek. Ezzel az új fogalommal meg kell barátkoznunk, mert körvonalai, hisszük, bontakozni kezdenek, akár a hajnal a horizonton. Fel kell készülnünk, mind emberi, mind anyagi potenciálban erre a nagy kihívásra. A vallásoktatás bevezetése az iskolákba széles távlatokat nyitott meg számunkra, de nem mindenütt tudtunk sikeresen megbirkózni ezzel az új lehetőséggel, különösen nem városi gyülekezeteinkben. A közeljövő egyik legfontosabb feladata lesz megszervezni átfogóan ezt a tevékenységet, máskülönben veszteségeinket gyülekezeteinkben fogjuk mérni.

Nagy szükségünk van egyházunk életében jelenleg követendő pénzügyi-gazdasági politikának a megbeszélésére és kidolgozására. A jövő év tizedek sorsa függ attól, hogy egyházunk miképpen oldja meg a félévszázados kommunista uralom által okozott leromlásának a következményeit s a belőle származó feladatokat. Ott vannak kiöregedő és elnéptelenedő kis egyházközösségeink s a közelmúltban alaposan felduzzadt városi gyülekezeteink a maguk sajátos gondjaival. Az építkezési és javítási feladatok mellett, a szüntelenül növekvő szükségletek a fennmaradásra, a segítség és összefogás kérdését szinte a mindennapi kenyér kérdésévé teszik, ami nélkül nincs élet. Amilyen bűnös mulasztás volna a kínálkozó alkalmakat elszalasztani, éppoly óriási felelősséggel jár egyházunk anyagi jövődjét kellő kritikai ellenőrzés és felelősségtudat nélkül kezelni.

E kérdések közül egy sem oldható meg a velük összefüggő és mögöttük álló elméleti kérdések tisztázása nélkül. Ennek a nemzedéknek éppen az a feladata, hogy minden becsületes, gondolkodó és jóakarátú ember - egyházi és világi egyaránt - fogjon össze egy kollektív program közös megalkotásában.

Mi most az ún. posztmodern korban élünk, amikor alapvető világnézet-változás megy végbe világszerte. Úgy vélem azonban, hogy egyházunk, de az egész térség jelen helyzete mégis inkább hasonlít a 19. század második negyedében kibontakozó reformkorszakhoz. A fogalmak tisztázásának, az útkeresésnek, egy emberöltőre szóló program kidolgozásának korszakát éljük. S nem szabad lemaradnunk, mert a 21. század lesodor a fejlődés útjáról.

A jelenről a jövőre irányul a tekintet s a gondolat, mert minden, ami itt és most történik, a jövőt készíti elő. A harmadik dimenzió számunkra nem is annyira az előrenézés, hanem inkább a felfelé tekintés; hitünk és bizalmunk Istenre való összpontosítása. Ő az örök teremtő és megtartó, akinek kezében ott van jelenünk és jövőnk. Ő az idő és a történelem Ura.

Ezért kérjük Őt, áldja és szentelje meg minden törekvésünket, amellyel egyházunk előrehaladását és szüntelen gyarapodását munkáljuk. Legyen velünk az Ő ügyéért és népünk javára végzendő szolgálatunkban, hogy:

*„Virágozzék szent vallásunk,
Lelki, testi szabadságunk,
Nekünk drága kis egyházunk.”* Ámen.

TANULMÁNYOK

I.

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ MILLECENTENÁRIUMI ÜNNEPÉLYE

Dr. SZABÓ PÁL főgondnok megnyitóbeszéde

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Hallgatóság!

Az Egyetemes Unitárius Egyház, melynek nevében tisztelettel köszöntöm önöket, társadalmi elhivatottságának megfelelően, s történelmi tradícióhoz híven a maga részéről is hozzá kíván járulni azokhoz a rendezvényekhez, amelyeknek keretében népünk megemlékezik arról az ezeregyszáz évről, amely a kárpát-medencei, honfoglalástól napjainkig ível át. Kifejezése ez annak, egyszersmind következménye is, hogy egyházunk történelme, akárcsak a többi történelmi egyházaké is, elválaszthatatlanul egybefonódik nemzetünk történetével. Nemzet és egyház sorsa ugyanaz. Felvirágzásukat és hanyatlásukat egyazon erők határozzák meg, s az egyház a nemzet életében vész idején leggyakrabban a megőrző menedéket jelentette, ahogyan azt jelenti ma is számunkra, a mi tájainkon.

Az unitárius vallás, felekezet és egyház bölcsője Erdély, abban a korban, amikor a magyar haza fogalma jobbra erre az áldott tájegységre korlátozódott, és amikor ez a hon szolgáltatta a magyarság fenn- és megmaradásának népi forrásait, vagyis a török hódoltságnak és az ország három részre szakadásának korában, a mohácsi csatavesztést követően. Ez a kor, a maga történelemformáló körülményeivel, ebben a régióban, a magyarság politikai és államalakító géniuszával ötvöződve, hozta létre a toleranciának azt a szellemét, amely elvezetett a vallásszabadság törvénybeiktatásához az 1568. évi tordai országgyűlésen és ezenfelül lehetővé tette az *unió trium nationum*-ba szerveződött autonóm etnikumok - a magyar, székely és a szász - többé kevésbé konfliktusmentes, párhuzamos létezését, közös veszélyeztetések idején éppen együttműködését. Az unitarianizmus nem csak terméke volt ennek a szellemnek, hanem egész története folyamán táplálója, továbbfejlesztője is. Egyházunk népszolgálatában úgy a vallási, mint az etnikai tolerancia mindig jelentős hangsúlyt kapott.

Említettem már, hogy az egyház és a nemzet sorsa közös. Azok a történelmi viharok, amelyek a nemzet testének megosztására vezettek több ország